

2

'arin

Nr. 25 – 7. FEBRUAR 1998

Um Krúnborg

Snotuliga føyroyska nótaskipið, Krúnborg, hefur í dag aðrar uppgávur enn borgin hjá Christiani III, sum vardi Danmark. Krúnborg, varð smíðað í Noreg í 1973 og longd í 1984. Nú kappast Krúnborg við danir um havsins ríkidømi, skrivar Edvard Joensen í triðja partinum um skipanøvn

Edvard Joensen

Borgin stendur sum nakað fast og álitandi. Tað, sum farið varð til, tá á leikaði. Tað er eitthvørt lívgandi við borgini. Har er ein tryggur, og fíggingin sleppur ikkiuttan víðari at gera seg inn á teg.

Borgin er gamalt skipanavn, eins og borgin eisini er knýtt upp í mong føyroysk skipanøvn. Eitt av hesum skipunum við borgarnavninum er Krúnborg.

Føroyingar, sum áðrenn flogfórinu komu, ferðaðust til Danmarkar, máttu sigla til Keypmannahavnar. Og tá var Krúnborg - ella Kronborg - nakað, sum hevði ein rættuliga stóran leiklut á ferðini. Ikki øll vóru líka sjósterk, men tá Kronborg var passerað, so var sloppið.

Hetta gamla slottið - ella borgin - liggur har við Oyrasundsstrondina og sigur frá, at nú er komið til Danmarkar. Og tað hevur eisini alla tíðina verið meiningin við at hava borgina liggjandi har. Upprunliga eitanin var ikki at siga føyroyskum ferðafólki við sjóverki frá, at nú fór at slætna. Men heldur at siga fremmandum skipum, at tíð var at leggja stilt og fáa avgreitt Sundstollin til danska kongin. Tí endamálið var at fáa pengar í kassan frá teimum, sum nýttu farleiðina Oyrasund, har danskt land var báðumegin.

Tað hava ligið borgir á sama staðið langt undan Kronborg.

Erik av Pommern - tað var hann, sum krýndur varð í Kalmar fyri 600 árum síðani - lat byggja borgina Krogen - ella Ørekrog - við sama endamáli. At halda skil á, hvør ferðaðist gjøgnum Oyrasund. Hetta hevur helst verið umleið ár 1420, vilja søgumenn halda.

Og undan henni var Flynderborg, sum vardi bý-

in Helsingør og tann góða sildafiskiskapin í Oyrasundi. Hendan borgin varð helst lögð í oyði av Lübeckarunum umleið 1368-1369.

Men Christian Kongur III var ikki nøgdur við Krogen. Og hann byrjaði at nútímsgera borgina. Í 1574 varð farið undir arbeiðið, og Kronborg stendur enn á nesinum við býin Helsingør.

Tað finst neyvan nakað slott ella borg, har ikki eisini eitt spøkilsli ella tilfíkt er knýtt at. Og Kronborg er einki undantak í so máta.

Ein hin kendasta søgan, sum sett verður í samband

við Kronborg, man vera søgnin um Hamlet, sum bretska skaldið William Shakespeare skrivaði sjónleik um.

Upprunanavnið var ikki Hamlet, men Amled. Amled er gomul dansk sagnhetja. Søgnin sigur frá, hvussu hann sniðsliga fekk lumpað farbróðirin, sum áður hevði dripið pápa hansara og sett seg sjálván til kong yvir ríki hansara. Amled læst vera óður í høvðinum og uppfórði seg soleiðis, til tess hann fekk hevnt faðirin og tikið farbróðirin av lívi.

Søgan stavar úr Jyllandi, men hevur ávísar træðir aftur í rómverskar sagnir og eysturlendsk ævintýr.

Danski søguskrivarin Saxo hevur skrivað søgnina upp, og gjøgnum hansara latínsku Danmarkarsøgu er hon vorðin kend í Europa, haðani eisini Shakespeare hevur fingið hana og skrivað hana um til sjónleik.

Men eisini ein annar harri og dansk fólkahetja heldur til á Kronborg. Tað er eingin verri enn tann í Føroyum so væl kandi Holger Danske - ella Olgar Danskí - sum føyroyingar nevna hann.

Frásagnirnar um Olgar Danská hava ikki røtur í danskum sagnum. Eitt gamalt norðurfranskt hetjukvæði úr 13. öld greiðir frá Ogier, sum var sonur danska kongin Godfred. Hesin Ogier bardist saman við Karli Mikla - tað er hann, vit nevna Karlamagnus - móti heidningunum, sum vildu taka landið frá honum. Og tað var ikki smávegis, har varð avrikað. Tað er ikki bara nú á døgum, menn duga at reypa. Og fáur hevði í dag klárað at høgt høvði í hundradtali av í sama høggi.

Hvussu hesin Ogier nú einaferð er vorðin danskur, veit eingin rættuliga at siga.

Men møguliga er tilnavnið »le Danois« onkursvegna vorðið misskilt og gjørt til, at hann var dani.

Seint í miðöldini eru søgurnar um Olgar Danská vorðnar kendar í Danmark. Og tá eru eisini kempuvísurnar um hann vorðnar til. Hann er kendur úr fleiri vísunum. Tann, sum føyroyingar kanska kenna best, er Stærke Tidrik.

Tiðrikur kundi vera so sterkur, hann vera vildi, men Olgar stakk ikki upp fyri nøkrum sum helst. Og Tiðrikur mátti taka beinini á nakkan.

Gamla søgnin sigur, at Olgar situr í einum høggi og biðar, til boð aftur eru eftir honum. Tá Danmark kemur í neyð, sigst hann at skula vakna og bjarga landinum, sum hann gjørdi, tá Tiðrikur vildi leggja landið undir seg.

Nýggjari søgur siga frá, at hann situr á Kronborg.

Tað ger hann í grundini eisini, men sum steinur. Og jútlandingar vilja vera við, at hann hevur als einki við Kronborg at gera. Hann býði í Jyllandi. Og tað siga føyroyingar eisini, tá teir kvøða um, at: »nu stander strid, norden under Jylland.«

Snotuliga føyroyska nótaskipið, Krúnborg, hefur í dag aðrar uppgávur enn borgin hjá Christiani III, sum vardi Danmark.

Krúnborg, varð smíðað í Noreg í 1973 og longd í 1984. Nú kappast Krúnborg við danir um havsins ríkidømi.

Nótaskipið Krúnborg, sum her sæst við brýggju í Havn, varð smíðað í Noreg í 1973 og longd í 1984